

U Crnoj Gori brišu naše ime, mnogi Bokelji više se ne smatraju Hrvatima

Prof. dr. sc. Vanda Babić Galić: SPC sve hrvatsko i crnogorsko bezočno naziva svojim imenom

Žarko
Ivković

Crna Gora već je dulje vrijeme u institucionalnoj krizi, nikako da dobije novu vladu, Ustavni sud nije funkcionalan, zaustavljen je put prema europskim integracijama, a posebno zabrinjavaju etničke tenzije između Crnogoraca i Srba. Ta zemlja kao da se vratila u devedesete godine prošlog stoljeća. O tamošnjim zbivanjima i položaju Hrvata u Crnoj Gori razgovarali smo s prof. dr. sc. Vandom Babić Galić, posebnom savjetnicom hrvatskog ministra vanjskih i europskih poslova, rođenom Bokeljkom koja se 30 godina aktivno bavi promidžbom, zaštitom i očuvanjem hrvatske baštine Boke.

Što se događa u nama susjednoj zemlji, je li na djelu pokušaj da se Crna Gora vrati pod okrilje Beograda i, posljedično, Moskve?

Istina, proeuropska Crna Gora je na koljenima, ako ne i niže. Današnja situacija najviše podsjeća na onu iz 1997., kada se dominantna stranka DPS, a time i Crna Gora rascijepila na dvije frakcije: jedna je zemlju vodila ka Zapadu, a druga je slijepo slijedila politiku Slobodana Miloševića. Povratak u devedesete uslijedio je 2020. nakon promjene vlasti i izbora na kojima je tijesno pobijedila ujedinjena oporba predvođena prosrpskim strankama. Sjetimo se 2019. i organiziranog pritiska SPC-a, koja je pasivnom agresijom putem svakodnevnih litija gušila građansku Crnu Goru i ne baš tihim nasiljem pridonijela izbornim rezultatima. Glavni cilj bio je potpisivanje Temeljnog vjerskog ugovora sa SPC-om, kojoj su i vlada Zdravka Krivokapića i Dritana Abazovića dale središnje mjesto u svojim politikama. Pritom su se grubo zanemarile reforme, pa rad vlade od tada do danas možemo promatrati kroz brutalna kršenja Ustava, partitokraciju, kriminal, ali i lomljenje dijela labilnog crnogorskog identiteta, čiju posebnost SPC ne priznaje. Sve je to imalo za posljedicu zaustavljanje europskog puta, na koji se Crna Gora mora vratiti inače joj prijeti trajno urušavanje.

U uvjetima rata u Ukrajini i kompleksnih međunarodnih okolnosti logično je da Rusija i njezini sateliti u vidu SPC-a, plaćenih medija i političkih struktura nastoje utjecati i stisnuti Crnu Goru u srpski zagrljaj i zakopčati ga ruskim kaputom. Ne

TOMISLAV CUVELJAK/NEFOTO

Najbrojniji su ipak oni Bokelji koji drže do svog imena i kulture

Zašto se neki Bokelji ne smatraju Hrvatima? I koliko je takvih? Takvih koji se odriču svoje nacionalne odrednice nažalost nije malo. Oni to ističu kao svoju kvalitetu ili politički manifest. No, najbrojniji su ipak oni koji poput svojih predaka drže do svog imena, vjere i kulture. Hrvatska zajednica u Crnoj Gori organizirana je kroz svoju političku stranku, ali i krovnu organizaciju Hrvatsko nacionalno vijeće, koje koordinira djelovanje svih nevladinih hrvatskih udruga, hrvatske političke stranke, crnogorske i hrvatske države. Kotorska biskupija krucijalan je čimbenik u očuvanju Hrvata Boke i hrvatske baštine.

treba posebno objašnjavati što to geopolitički znači Moskvi, a što nikad neodspavanom snu tzv. srpskog sveta, koji se samo u drugom obliku i pod drugim imenom zrcali u ruskoj agresiji na Ukrajinu.

Kako se to nastojanje prosrpskih i proruskih stranaka da Crnu Goru učine dijelom "srpskog sveta" odražava na manjinske Hrvate, koji su 1990-ih bili podvrgnuti teroru i progonu? Žive li u strahu?

Prvo postizborno jutro 2020.

“

Proeuropska Crna Gora je na koljenima. Rusija i njezini sateliti nastoje ju stisnuti u srpski zagrljaj i zakopčati ga ruskim kaputom

Hrvati Boke probudili su se, nažalost, u nekoj drugoj Crnoj Gori, ne onoj uz koju su 2006. stali u vraćanju njezine državotvornosti. Pjesme i zastave ispod prozora naših ljudi bile su uvertira u kasnije devastiranje hrvatskog nacionalnog bića na svim razinama. Većinski puk u Tivtu 1980-ih godina bio je hrvatski, postojala je "općina" Tivat, jeo se "kruh", a igrao je "nogometni" klub. Domovinski rat neispričana je priča koju je Hrvat Boke podnio stočki. Na obilježavanju Dana hrvatskog naroda 13. siječnja 2023. imali smo priliku vidjeti ponosnog, snažnog i odlučnog Hrvata Boke, uz kojeg su i oni slabiji našli dodatni poticaj. Strah je prisutan kad imate već proživljenu stvarnost koja je veliki dio Hrvata Boke trajno iselila. Danas u Crnoj Gori u strahu žive mnogi, jer način na koji se ona želi usisati u neki drugi svijet je agresivan.

Na prošle parlamentarne izbore u Crnoj Gori Hrvati su izišli razjedinjeni, raskol u Hrvatskoj građanskoj inicijativi (HGI) rezultirao je osnivanjem Hrvatske reformske stranke (HRS), rasipanjem glasova i gubitkom mandata u parlamentu, automatski i gubitkom ikakva utjecaja na sastav vlade. Je li riječ o političkom sljepilu ili nečemu drugom?

Ne bih rekla da su Hrvati izašli razjedinjeni, formiranje druge stranke s hrvatskim prefiksom prije bih nazvala pomno biranim načinom razjedinjavanja HGI-ja. Neki se pojedinci nisu znali izdici iznad vlastitih slabosti te su naštetili i svome narodu i državi u kojoj žive. Dvadeset dana prije izbora 2020. formirala se stranka kojoj je jedini cilj bio rušenje ondašnje vlasti i oduzimanje prava hrvatskom narodu na legitimno sudjelovanje u lokalnoj i parlamentarnoj vlasti. Željelo se hrvatski narod oslijepiti, udaralo se po najtanjim crtama, uključilo se one koji su služili raznim službama, no nedavni lokalni izbori u Tivtu pokazali su da hrvatski narod u Crnoj Gori ima snage nametnuti se kao bitan politički čimbenik. Danas se HGI s drugim oporbenim strankama bori za opstanak demokratske i proeuropske Crne Gore.

Što je s HRS-om danas, jesu li njegovi vođe progledali?

U Crnoj Gori postoji samo jedna hrvatska politička stranka, Hrvatska građanska inicijativa. Ta druga, koja je bila okupila većinom nehrvatski puk, u stanju je hibernacije. Ona je svoj zadatak odradila 2020. godine.

Već dulje vrijeme upozoravate

na otimanje hrvatske kulturne baštine u Crnoj Gori, koja čini 60 posto baštine cijele države. Koji su najdrastičniji primjeri otimačine?

Sve su češći primjeri brisanja našeg imena, od mijenjanja imena ulica do otimanja tradicijske kulture Hrvata. SPC sve hrvatsko i crnogorsko bezočno naziva svojim imenom – čovjeka, otok, državu, crkvu. Najokrutnije se to događa u vodičima: staru perašku opatiju sv. Jurja (Đorđa) nazivaju pravoslavnim otokom, Gospa od Škrpjela im je Gospa od stene, oteli su cijelo svetište Gospe od Žanjica, pokušavaju to i sa svetištem Gospe od Ratca, crkvu sv. Sabe u Budvi nazivaju crkvom sv. Save. U Tivtu su od 2020. uveli nove običaje litija pod nazivom "tradicijski susreti pravoslavnih vjernika". Nezakonito izgrađena krstionica na obližnjoj tivatskoj Prevlaci postaje vrhunac vjerničke prepoznatljivosti inače katoličkog i hrvatskog kraja, a trafostanica u Tivtu dobiva slikopis Amfilohija. A kada kalendar manastira u Crnoj Gori osvane s naslovnicom na kojoj je otok Gospe od Škrpjela, ne treba dalje nabrajati. Otimanja će biti sve dok činjenice ne uđu u obrazovni sustav i dok ne uvedu obvezu obrazovanja turističkih vodiča po odobroj literaturi u kojoj će hrvatska baština Boke biti nazvana svojim imenom. Isto je i s Bokeljskom mornaricom i svime što pripada kulturnom kodu Hrvata Boke i baštini Crne Gore.

Hrvati u Vojvodini također su razjedinjeni, odnosno srpska politika zatiranja hrvatskog identiteta ostvaruje rezultate, pa danas imamo Hrvate i Bunjevece, čak i bunjevački jezik. Ima li takvih tendencija u Crnoj Gori? Ima li u državi političkih pritisaka na Hrvate da se ne izjašnjavaju Hrvatima?

Uvijek je bilo takvih tendencija, no bokeljski govor nije i neće postati jezikom zahvaljujući i Hrvatima Boke, koji svoju djecu šalju na dodatnu nastavu hrvatskog jezika i kulture. Asimilacija je prisutna i ima pritisaka, kao što ima i onih Hrvata koji se tako ne osjećaju i ne pišu, ili pak onih kojima to služi kako bi nekoj drugoj, uglavnom agresivnoj politici davali na snazi. Bokeljima se izjašnjavamo svi, no ima onih kojima je taj naziv samodostatan te isključuje nacionalnu odrednicu. Obično se, osim Bokeljima, Hrvati Boke izjašnjavaju kao katolici, no kada govorimo o Hrvatima Crne Gore, mislimo na oko 6000 jasno nacionalno određenih Bokelja, ali i na Hrvate iz Svebarja, tj. s područja grada Bara.